

แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดอบายมุขในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา
ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม

**The Guideline for Promoting the Application of Buddhaddhamma to
Reduce Apāyamukha during the Rains Retreat in Mahasarakham
Mueang Municipality**

พระครูโพธิธรรมานุศาสก์, พระโสณพัฒนบัณฑิต,
พระครูสุธีศัมภีรญาณ และพระมหาสำรอง สณฺญโต

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

**Phrakhru Phothithammanusas, Phra Sophonphattanabundit,
Phrakhru Sudhikhambhirayan and Phramaha Samrong Saññato**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail : msamrong84@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการลดปัญหาอบายมุข 2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับปัญหาอบายมุขในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม และ 3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดปัญหาอบายมุขในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการลดปัญหาอบายมุข ได้แก่ 1) ขรവാสนธรรม 2) ศีล 5 และ 3) การคบถนอมมิตร สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับปัญหาอบายมุขในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม 1) การดื่มสุราในสังคมก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้องกันไปหมดแทบทุกเรื่องทั้งความฟุ้งเฟ้อความยากจนครอบครัวแตกแยก มีปัญหาก่อให้เกิดอาชญากรรมต่าง ๆ อุบัติเหตุโรคภัยสารพัดรุมเร้าการสูญเสียทรัพยากรบุคคลและสูญเสียทางเศรษฐกิจของสังคมไทยโดยรวมสภาพปัญหาของการติดสุรามีผลเสียทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ เศรษฐกิจและสังคม ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการเรียน ทำงาน ปัญหาด้านการเงิน ปัญหาความสัมพันธ์กับครอบครัว ปัญหายักยอก น้อยใจ อาชญากรรม รวมไปถึงปัญหาที่เชื่อมโยงไปสู่ปัญหาอื่น ๆ เช่น ติดเหล้าและสารเสพติดอื่น ๆ มีผลเสียหายทางอ้อมที่เกิดกับคนเสพติดสุรา 2) การพนันก่อให้เกิดปัญหาเริ่มจากการมีส่วนร่วมทำให้เกิดแรงจูงใจในการอยากเล่น อยากลอง อยากเสี่ยงโชค ซึ่งหากปล่อยไว้โดยไม่มีการควบคุมดูแล จากพฤติกรรมแค่ทดลองเพื่อความสนุก ก็อาจพัฒนาไปจนถึงขั้นเป็นโรคติดการพนันในอนาคต ผลกระทบจากการติดการพนัน สามารถทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ได้อีกมากมาย จนอาจจะนำไปสู่การตัดสินใจแก้ปัญหาแบบผิด ๆ ได้และเพิ่มความเสี่ยงในการติดเหล้าและสารเสพติดอื่นที่มีผลเสียต่อสุขภาพ การพนันประเภทต่าง ๆ นั้นไม่

ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด มีแต่ก่อให้เกิดปัญหาต่อตนเองและสังคมทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน นำไปสู่การสร้างปัญหาสังคมเพิ่มขึ้น

แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดปัญหาอบายมุขในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ 1) กิจกรรมเทศน์ระหว่างพรรษา 2) กิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา และ 3) กิจกรรมรักษาศีลอุโบสถ โดยมีโครงการสนับสนุนคือ โครงการ ลด ละ เลิก อบายมุขตามหลักศีล 5 โครงการหมู่บ้านปลอดเหล้า/การพนันตามหลักอบายมุข โครงการงานบุญประเพณีปลอดสิ่งเสพติดตามหลักอบายมุข โครงการธนาการความดีในเทศกาลเข้าพรรษาตามหลักขรวาสธรรม 4 และโครงการผลิตสัตบุรุษคืนสู่สังคม ตามหลักกัลยาณมิตร จะทำให้เราสามารถเว้นอบายมุขทั้งหลาย เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ได้ประสพแต่สิ่งที่ดี โดยเฉพาะการงดเว้นการดื่มสุรา สิ่งเสพติดและงดเว้นการพนันทั้งหลายเป็นมงคลชีวิต

คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริม; งดอบายมุข; เทศกาลเข้าพรรษา

Abstracts

The objectives of this qualitative research were: 1) to study the Buddhaddhamma used to reduce Apāyamukha (Causes of Ruin); 2) to study the current conditions related to Apāyamukha problems in Mahasarakham Mueang Municipality; 3) to present the ways for promoting the application of Buddhaddhamma to reduce Apāyamukha during the Rains Retreat in Mahasarakham Mueang Municipality.

The research results were as follows: The principles of Buddhism used to reduce the problem of Apāyamukha are: 1) IV Ghāravasaddhamma (Virtues for a Good Household Life), 2) Sīla (Five Precepts), and 3) Kalayanamitta (to have good friends). Current conditions regarding the problem of Apāyamukha in Mahasarakham Mueang Municipality are as follows: 1) Drinking has caused almost all related problems, including extravagance, poverty, broken families, crimes, accidents, loss of human resources and economic loss of Thai society. The problem of alcohol addiction has negative effects on physical, mental health, economy and society. It causes lack of efficiency in studying, working, and financial problems, problems of family relations, embezzlement, crime, and other problems such as alcohol addiction and drug. There is indirect damage to alcohol addicts. 2) Gambling causes problems, starting with the involvement of the motivation to play, want to try, want to gamble. This is left without supervision, from behavior, just experiment for fun, it may develop into a gambling addiction in the future. Effects of gambling addiction can cause so many different problems. It can lead to wrong decisions and increase risk of addiction to alcohol and other harmful drugs. Different types of gambling do not bring any benefit. It only causes problems for oneself and society in terms of life and property, leading to the creation of more social problems.

The ways for promoting the application of Buddhaddhamma to reduce Apāyamukha during the Rains Retreat in Mahasarakham Mueang Municipality are to organize various activities: 1) sermon activities during the Rains Retreat, 2) to abstain from drinking during the Rains Retreat and 3) activities to maintain the Buddhist precepts, supported by a project to reduce Apāyamukha according to the five precepts, the village without alcohol / gambling

according to the principle of Apāyamukha, traditions without drug according to the principle of Apāyamukha, the Goodness Bank in the Rains Retreat in accordance with Ghāravasadhama principles, and the project to produce the faithful person to society according to the principle of Kalayaṇamitta. This enables us to refrain from all Apāyamukha. It is the improvement of the quality of life to be able to experience only good things. Refraining from drinking alcohol, all drugs and abstinence from gambling lead to auspicious life.

Keywords: Guideline for Promoting; Reduce Apāyamukha; Buddhist Lent Festival

บทนำ

ปัญหาอบายมุขในสังคมปัจจุบัน ถือว่าเป็นปัญหาที่ใหญ่และท้าทายต่อการแก้ปัญหาของสมาชิกในสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่จะต้องช่วยกันป้องกันและปราบปรามเพื่อลดปัญหาให้ได้อย่างจริงจัง สังเกตได้ว่า ในชุมชนต่างๆ มีการแพร่หลายของอบายมุข จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไปโดยปริยายเสมือนหนึ่งว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ทั้ง ๆ ที่สิ่งนั้นเป็นอบายมุขที่จะนำชีวิตไปสู่ความฉิบหายต่าง ๆ นานา เช่น การดื่มสุรา ซึ่งสังคมเรายอมรับอย่างแพร่หลาย ดังเช่นในงานเลี้ยงต่าง ๆ ก็จะมีการเลี้ยงสุรา และมีดื่มอวยพรด้วยสุราอีกด้วย เสมือนว่าในสังคมยุคปัจจุบันนี้กำลังยอมรับอบายมุขเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโดยหารู้ไม่ว่ากำลังจะพากันไปสู่ปากเหวแห่งความหายนะ เพราะเมื่อสังคมยอมรับสิ่งที่ทำลายสมองและสติปัญญา ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงอบายมุข 6 ประการแห่งโศกะทั้งหลาย ซึ่งประกอบด้วย 1) การชอบเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท เป็นอบายมุขแห่งโศกะทั้งหลาย 2) การชอบเที่ยวไปตามตรอกซอกซอยในเวลากลางคืนเป็น อบายมุขแห่งโศกะทั้งหลาย 3) การชอบเที่ยวดูมหรสพเป็นอบายมุขแห่งโศกะทั้งหลาย 4) การชอบเล่นการพนันอันเป็นเหตุแห่งความประมาทเป็นอบายมุขแห่งโศกะทั้งหลาย 5) การคบคนชั่วเป็นมิตรเป็นอบายมุขแห่งโศกะทั้งหลาย 6) การเกียจคร้านเป็นอบายมุขแห่งโศกะทั้งหลาย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539: 11/247/202)

สังคมไทยไม่อนุญาต ยินยอม หรือสนับสนุนให้ผู้คนข้องแวะอบายมุขทั้งหลายทั้งทางกฎหมาย และทางจารีตศีลธรรมมาแต่ครั้งบรรพกาล อย่างข้อที่ว่าดื่มน้ำเมานั้น ก็ทำใช้เพียงแค่สุรา หากแต่ย่อมรวมถึงยาเสพติดทั้งหมดที่มีอยู่บนโลกนี้ด้วย การเล่นการพนันที่ผิดกฎหมายและถูกกฎหมายอย่างสลับกันแบ่ง และการแข่งขันชิงโชคต่าง ๆ การคบคนชั่วและเกียจคร้านนั้นก็ข้อที่ว่าด้วยเรื่องระบบธรรมาภิบาลต่อต้านการฉ้อฉลโกงกิน ไปปดหมดเท็จ ขณะที่การเที่ยวกลางคืนเที่ยวดูการเล่นน่าจะกินความถึงสถานบริการเรีงรมย์ต่าง ๆ ในยามค่ำคืน ซึ่งย่อมรวมไปถึงการค้าประเวณีด้วยทั้งนี้นอกจากภาครัฐพึงต้องเอาใจใส่การบังคับใช้กฎหมายแล้ว ในอีกทางหนึ่ง ก็ควรให้ “คุณค่า” ทางด้านศีลธรรมจรรยามากขึ้นด้วย เช่น วางมาตรการต่อต้านอบายมุขอย่างจริงจัง สร้างหลักธรรมาภิบาล ขจัดการโกงกิน เลิกระบบอุปถัมภ์และอำิสสินจ้างรางวัลต่างๆ ในทุกระดับของสังคม เหล่านี้ล้วนแต่เป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องลงมือทำอย่างจริงจังทันที เพื่อเรียกคืนสังคมแห่งความสงบร่มเย็นดังเช่นสังคมพุทธพึงจะเป็นกลับมา

วัดต่าง ๆ ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม ได้มีการดำเนินงานจัดกิจกรรมเพื่อชักชวนให้พุทธศาสนิกชนได้สนใจและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อลด ละ เลิก อบายมุขทั้งหลาย ได้แก่ การอธิษฐานหรือลงชื่อปฏิญาณตนเพื่องดเว้นการดื่มสุรา การถืออุโบสถศีลในวันพระ การฟังเทศน์ในวันพระต่าง ๆ เป็นต้น แต่การดำเนินงานต่าง ๆ นั้นยังไม่พบว่าครอบคลุมถึงอบายมุขทั้ง 6 ประการ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่า วัดต่าง ๆ ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคามนี้ควรจะมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดอบายมุขของพุทธศาสนิกชน โดยเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับว่าสอดคล้องเหมาะสมและมีผลการดำเนินงานเป็นที่น่าพอใจในเชิงคุณภาพมากกว่าในเชิงปริมาณเหมือนดังเช่นที่ผ่านมา การลดปัญหาอบายมุขในสังคมด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาก็เป็นแนวทางหนึ่งที่มีผู้หยิบยกขึ้นมาให้ความสำคัญ (ปิยะกมล มหิวรรณ. 2559: 26)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อลดปัญหาอบายมุขในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยศึกษาจากหนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเก็บข้อมูลภาคสนามและการจัดการสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อให้ได้ “แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดอบายมุขในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม” เป็นองค์ความรู้ใหม่ เพื่อเป็นต้นแบบสามารถนำไปปรับใช้พื้นที่อื่น ๆ ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการลดปัญหาอบายมุข
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับปัญหาอบายมุขในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดปัญหาอบายมุขในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดอบายมุขในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม” ด้วยวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดอบายมุขในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยด้วยใช้เครื่องมือที่เป็นแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview guide) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informations) จำนวน 35 รูป/คนที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) กลุ่มนี้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการวิจัยในครั้งนี้ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา ตามวิธีอุปนัย (Inductive Approach) นำเสนอข้อมูลแบบบรรยายความเรียง

ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในภาคสนามนั้นกำหนดให้กลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษา ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลโดยการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Selection) มุ่งเน้นเลือกสัมภาษณ์เฉพาะผู้ที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informations) เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา จำนวน 35 รูป/คน ประกอบด้วย

1. พระสงฆ์เจ้าอาวาสวัดในเขตพื้นที่วิจัย	จำนวน 5 รูป
2. ปราชญ์ชาวบ้าน/มัคทายกวัดในเขตพื้นที่วิจัย	จำนวน 5 คน
3. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น/ผู้นำชุมชนในขอบเขตพื้นที่วิจัย	จำนวน 5 คน
4. พุทธศาสนิกชนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมตามหัวข้อวิจัย	จำนวน 20 คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน 35 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์ถึงข้อมูลเชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับการสภาพปัญหาอบายมุขในอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม และแนวทางการแก้ไข โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นฐานในการสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เฉพาะในบางประเด็นที่ได้ข้อมูลไม่ชัดเจนและครบถ้วน 2) สมุดจดบันทึกข้อมูลภาคสนามเพื่อบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อการทำวิจัยและยืนยันข้อมูลจากการจดบันทึกในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีขั้นตอนต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539

2) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ หนังสือ/ตำรา ที่เกี่ยวข้องกับอบายมุขในอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ

3) รวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 เก็บข้อมูลภาคสนาม มีขั้นตอนการเก็บข้อมูลภาคสนาม คือ ศึกษาพื้นที่และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้น คือ แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview guide) วิธีที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะเป็นแบบเจาะลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เตรียมแนวคำถามในการสัมภาษณ์รายบุคคล และสถานที่เก็บข้อมูล และตรวจสอบคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เสนอต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 35 รูป/คน เพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัย และลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการทำ

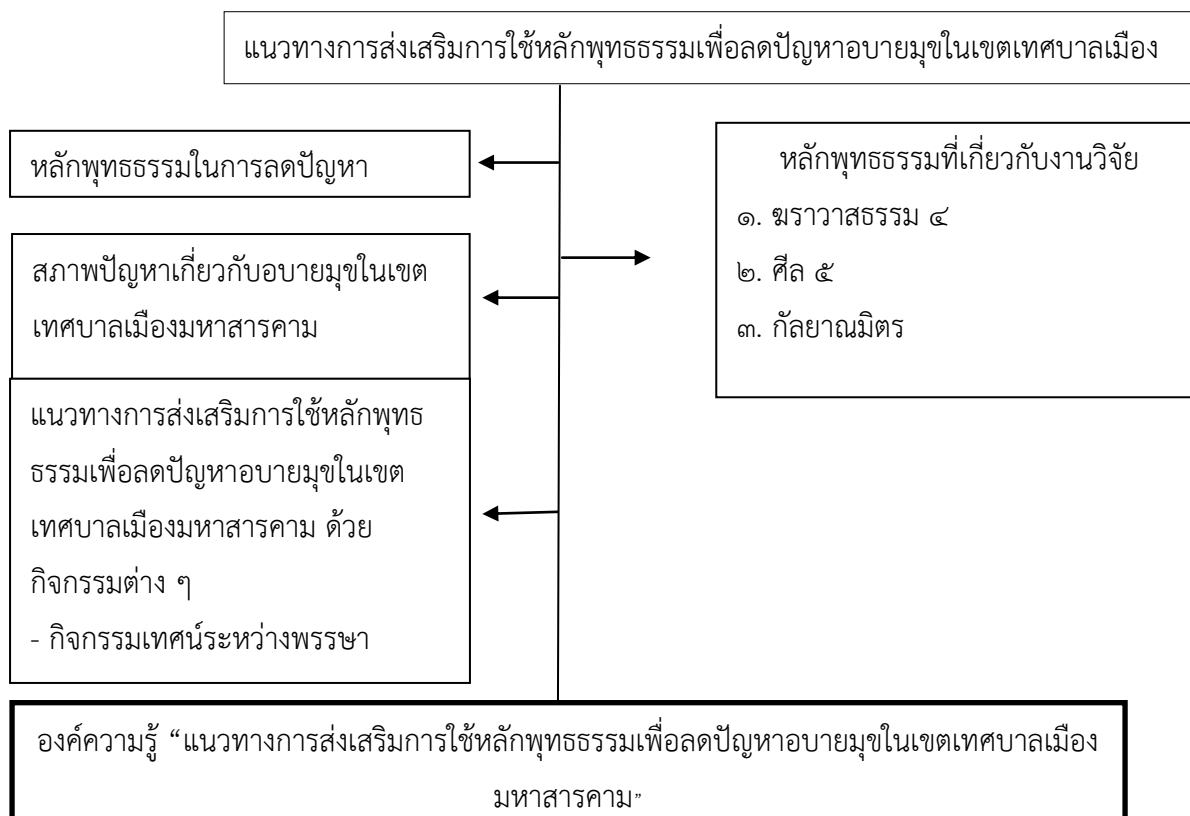
วิจัย โดยการทำกิจกรรมกลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วชี้แจงวัตถุประสงค์ของการลงพื้นที่ ด้วยการทำกิจกรรมกลุ่ม การสนทนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและขอความร่วมมือในการวิจัยจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญนำบทสัมภาษณ์ที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลและทำการตรวจสอบข้อมูลที่ยังไม่ชัดเจนและนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์รายบุคคลมาทำการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์จากการวิจัยโดยกำหนดการวิเคราะห์ไว้ดังนี้

- 1) จัดหมวดหมู่ข้อมูลจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้มาทั้งหมด
- 2) หาความสอดคล้องกันของข้อมูล ประกอบด้วย 1) ข้อมูลจากพระไตรปิฎก 2) ข้อมูลจากเอกสารวิชาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและ 3) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก
- 3) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ตามหลักอุปนัยวิธีโดยวิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาการทำอัตวินิบาตกรรม
- 4) สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดอบายมุขในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม ได้ดังนี้

1. หลักพุทธธรรมในการลดปัญหาอบายมุข

พุทธศาสนาংশอนให้มนุษย์รู้จักและเข้าใจธรรมชาติของชีวิตตนเองและของผู้อื่น เพื่อที่จะได้ไม่ต้องทุกข์โศก เสียใจ เมื่อต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ของชีวิตอันจะก่อให้เกิดผลสำเร็จตามจุดหมาย คือ การดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง สร้างสรรค์คุณค่าให้เกิดความสมบูรณ์แก่ชีวิตตนเองและสังคม พุทธศาสนาถือว่าที่มาของความสุขหรือความทุกข์ของชีวิตก็คือตัวชีวิตนั่นเอง ไม่ใช่มาจากการกำหนดหรือการบันดาลจากสิ่งภายนอกใด ๆ เพราะชีวิตมีลักษณะของทุกข์ติดมาตั้งแต่เกิดแล้ว ฉะนั้นถ้าไม่รู้จักรับรู้ชีวิตให้ดี ไม่รู้จักวิธีแก้ทุกข์อย่างถูกต้องแล้ว ชีวิตก็จะมีทุกข์มากยิ่งขึ้น แต่ถ้ารู้จักบริหารชีวิตให้ดี รู้จักวิธีแก้ทุกข์อย่างถูกต้อง ก็สามารถมีชีวิตอยู่อย่างมีทุกข์น้อยลง จนถึงไม่มีทุกข์เลยก็ได้ พุทธศาสนาไม่สอนให้คนพ้นทุกข์ด้วยการแก้ปัญหานอกกาย คือ หนีความทุกข์ด้วยการแสวงหาความสุข หรือหาทางพ้นทุกข์ด้วยการทำให้ตนลำบาก แต่ทรงสอนให้แก้ทุกข์ด้วยการ “แก้ที่ในจิตใจของเราเอง” ด้วยเหตุที่พระพุทธศาสนามองโลกตามความเป็นจริง มองชีวิตในลักษณะของผลรวมทั้งกายและจิตประกอบกัน ปัญหาเรื่องความทุกข์มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์อย่างแนบสนิทในทุกยุคทุกสมัย หรือเป็นปัญหาที่มนุษย์ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้นั่นเอง มนุษย์เราทุกคนต้องประสบกับความทุกข์นานาประการ ทุกข์นั้นเกิดจากหลายๆ สาเหตุ ทั้งที่ตนเองสร้างขึ้นและสิ่งอื่นๆ สร้างขึ้น ทั้งเป็นสาเหตุภายในและสาเหตุภายนอก ชีวิตมนุษย์จึงตกอยู่ในภาวะลำบากตลอดเวลาความทุกข์สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ทุกข์ทางกาย หมายถึง ทุกข์ที่มีกายเป็นเหตุ ได้แก่ ทุกข์ที่เกิดจากความหนาว ความร้อน ความป่วยไข้ ความบาดเจ็บ ความหิวกระหาย ความเสื่อมสภาพของร่างกาย ทุกข์ที่เกิดจากการที่ต้องคอยระคบประหม่า ดูแลบำรุงรักษาทำความสะอาดร่างกาย และความทุกข์อื่นๆ อันมีกายเป็นต้นเหตุอีกเป็นจำนวนมาก ทุกข์ทางกายเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดมากับร่างกาย พระพุทธศาสนาถือว่า ทุกข์ประจำ ได้แก่ ทุกข์ที่มีแก่ทุกคนตามธรรมชาติ

2. ทุกข์ทางใจ หมายถึง ทุกข์ที่เกิดจากการปรุงแต่งของใจ ทุกข์ทางใจนี้ส่วนหนึ่งมีทุกข์ทางกายเป็นสิ่งที่ทำให้เกิด เช่น เมื่อได้รับบาดเจ็บหรือป่วยไข้ขึ้นมาทำให้เกิดทุกข์ทางกายขึ้นแล้ว ต่อมาก็เกิดความกังวลใจ ความหวาดกลัวขึ้นมาอีกว่าอาจจะรักษาไม่หาย อาจจะต้องสูญเสียอวัยวะไป หรืออาจจะต้องถึงตาย ซึ่งความกังวลความหวาดกลัวเหล่านี้จะก่อให้เกิดทุกข์ทางใจขึ้นมา ทุกข์ทางใจอีกส่วนหนึ่งเกิดขึ้นโดยไม่มีทุกข์ทางกายเป็นต้นเหตุ เช่น ความทุกข์จากการประสบกับสิ่งที่ไม่เป็นที่รักที่พอใจ ความทุกข์จากการพลัดพรากจากสิ่งที่เป็นที่รักที่พอใจ ทุกข์จากการไม่ได้ในสิ่งที่ปรารถนา

จุดหมายหลักการของพุทธธรรมคือมนุษย์จะประเสริฐและมีความสุขได้ด้วยการฝึกฝนและพัฒนาจิต ไม่ใช่การอ่อนน้อมขอหรือการดลบันดาลจากสิ่งใดความสุขตามหลักพุทธธรรมนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น

หลายระดับ และมีข้อดี ข้อเสีย และวิธีการพัฒนาแตกต่างกัน หลักพุทธธรรมได้ให้แนวทางในการปฏิบัติต่อความสุขในแต่ละระดับอย่างถูกต้องทำให้มนุษย์สามารถฝึกฝนพัฒนาชีวิต จิตใจและปัญญาให้เข้าถึงความสุขในแต่ละระดับได้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลพระพุทธศาสนาถือว่าชีวิตของมนุษย์จะต้องมีการพัฒนาใน 4 ส่วน การพัฒนาด้านกาย ศีล จิต และปัญญา ถ้าบุคคลพัฒนาใน 4 ด้านแล้วย่อมจะมีความสุขหรือความเจริญตามการพัฒนาของชีวิต คือ

1) ความสุขทางกาย (physical) ได้แก่ ร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และมีสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ดี สะอาด ปลอดภัยเช่น มีน้ำสะอาด อากาศบริสุทธิ์ ป่าไม้สมบูรณ์สวยงาม ที่อยู่อาศัยสะอาดไม่มีขยะมูลฝอยเน่าเหม็น อาหารสะอาดถูกหลักอนามัย เป็นต้น ผู้ที่มีความสุขด้านนี้เรียกว่า “ภาวิตกายบุคคล” หรือบุคคลผู้มีกายเจริญแล้ว

2) ความสุขทางสังคม หรือ ศีล (moral) ได้แก่ มีสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรมมีการจัดการเพื่อความสุขความเจริญของบุคคลในสังคม ปราศจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกันผู้ที่มีความสุขด้านนี้เรียกว่า “ภาวิตศีลบุคคล” บุคคลผู้มีศีลเจริญแล้ว

3) ความสุขทางจิตใจ (emotional) ได้แก่ มีส่วนประกอบทางด้านคุณธรรมความดีงามทั้งหลายภายในจิตใจ ได้แก่ ความมีเมตตากรุณาความขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุข ผ่องใส เป็นต้นผู้ที่มีความสุขด้านนี้เรียกว่า “ภาวิตจิตบุคคล” บุคคลผู้มีจิตใจเจริญแล้ว

4) ความสุขทางปัญญา (intellectual) ได้แก่ มีสติปัญญา ความเชื่อความรู้ ความนึกคิด ความเห็น ความเข้าใจชีวิตและโลกอย่างถูกต้อง ตามความเป็นจริง สามารถอยู่กับความเป็นจริงของโลกและชีวิตได้อย่างปกติสุขและอย่างเข้าใจ ผู้ที่มีความสุขด้านนี้เรียกว่า “ภาวิตปัญญาบุคคล”

การปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมนั้นจะต้องเกี่ยวเนื่องถึงกันทั้ง 3 ประการดังได้กล่าวมา ผู้ที่หวังจะยกฐานะทางด้านเศรษฐกิจของตนให้ดีขึ้น จะต้องน้อมนำหลักพุทธธรรมนี้ไปปฏิบัติด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและจริงจัง จึงจะประสบผลสำเร็จตามความปรารถนาได้เพราะการประยุกต์หลักพุทธธรรมของชุมชนในการดำเนินชีวิตในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม ทุกคนสามารถนำหลักพุทธธรรมมาประพฤติปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัวและสังคมให้เป็นสุขได้

2. สภาพปัญหาเกี่ยวกับ อบายมุขในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคามเทศบาลเมืองมหาสารคาม ได้ให้ความสำคัญกับการลดอบายมุขของประชาชนในพื้นที่ โดยในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ของทุกปี เทศบาลเมืองมหาสารคาม กำหนดจัดงาน “บุญเข้าพรรษา” มีการจัดขบวนแห่ต้นเทียนพรรษาไปทอดถวายยังวัดต่าง ๆ ในเขตเทศบาล และจัดพิธีลงนามปฏิญาณตนงดเหล้าเข้าพรรษา ทำความดีถวายในหลวงตลอดระยะเวลา 3 เดือน เป็นกิจกรรมสำคัญ ที่รณรงค์ให้ประชาชน ลด ละ เลิก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระหว่างเทศกาลเข้าพรรษา และจัดกิจกรรมเทศน์ระหว่างพรรษาหมุนเวียนตามวัดในแต่ละชุมชนจนสิ้นสุดเทศกาลเข้าพรรษา สืบเนื่องจากจังหวัดมหาสารคามได้ดำเนินงานตามโครงการตักสิลานคร บวร รัฐ ลดละเลิกอบายมุข โดยกิจกรรมสำคัญคือการรณรงค์งดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเทศกาลเข้าพรรษา ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์การเริ่มต้นของเทศกาล

ลด ละ จากอบายมุขทั้งปวงตามวิถีชาวพุทธวัดต่าง ๆ ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม ได้มีการดำเนินงานจัดกิจกรรมเพื่อชักชวนให้พุทธศาสนิกชนได้สนใจและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อลด ละ เลิก อบายมุขทั้งหลาย ซึ่งปัญหาอบายมุขในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคามในงานวิจัยนี้หมายถึงปัญหาการเสพสุราของมีนเมา และการเล่นการพนัน

ปัญหาการเสพสุราของมีนเมาในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม ส่วนใหญ่เคยดื่มสุรา โดยสาเหตุหลัก ๆ คือ อยากลองดื่มดูว่าเป็นอย่างไร รองลงมาคือเพื่อนชักชวนให้ดื่ม และเพื่อเข้าสังคม ส่วนน้อยไม่เคยเคยดื่ม เครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ โดยสาเหตุหลัก ๆ คือ อยากลองดื่มดูว่าเป็นอย่างไร รองลงมาคือเพื่อนชักชวนให้ดื่ม เพื่อเข้าสังคม และเห็นพ่อแม่ดื่มก็ดื่มบ้าง และส่วนน้อยเคยดื่มเบียร์, ไวน์โดยสาเหตุหลัก ๆ คือ อยากลองดื่มดูว่าเป็นอย่างไร รองลงมาคือเพื่อเข้าสังคม เพื่อนชักชวนให้ดื่ม และเห็นพ่อแม่ดื่มก็ดื่มบ้าง สุราที่นิยมดื่มกันของประชาชนในทุกวันนี้ ทั้งในเมืองและนอกตัวเมือง คือ สุราขาว หรือ 40 ดีกรี โดยเฉพาะผู้ชายเนื่องจากราคาไม่แพงมากนัก และมีขาดแคลนเนื่องจากเชื่อกันว่าเป็นยาบำรุงร่างกาย ทำให้เจริญอาหาร อยู่ไฟง่าย รสชาติไม่แรงเหมือนสุราโดยตรงกลุ่มที่ดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ ส่วนมากจะดื่มแบบนาน ๆ ครั้ง รองลงมาคือดื่มเฉพาะงานบุญเทศกาล ดื่มสัปดาห์ละครั้ง และดื่มทุกวันหรือเกือบทุกวัน ส่วนเหตุผลที่ว่าคนไทยดื่มสุรามากยิ่งขึ้นนั้น

ปัญหาการเล่นการพนันในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคามพบว่า การเล่นการพนันในเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกัน เพศหญิงมีแนวโน้มที่จะเล่นการพนันแบบที่ไม่ต้องใช้ยุทธวิธี มีแนวโน้มที่จะเล่นเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาชีวิตมากกว่า มีแนวโน้มที่จะมีปัญหาด้านการติดเหล้าหรือทำสิ่งผิดกฎหมายน้อยกว่า และมีแนวโน้มที่จะพยายามหาความช่วยเหลือในการรักษาการติดพนันมากกว่าเพศชายการติดการพนันก่อให้เกิดความบกพร่องในชีวิตทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม หรืออาชีพอย่างรุนแรง มีผลกระทบต่อครอบครัวทั้งในแง่ความสัมพันธ์และการเงิน คนทั่วไปที่เล่นการพนันอาจเล่นเพราะรู้สึกสนุกกับการที่ได้เสี่ยง หรือลึนที่จะชนะพนัน ในขณะที่บางคนเล่นเพื่อทำให้อารมณ์ตนเองดีขึ้น

3. แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดปัญหาอบายมุขในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม

แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดปัญหาอบายมุขในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคามด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ กิจกรรมเทศน์ระหว่างพรรษา กิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา และกิจกรรมรักษาอุโบสถศีล ที่จะช่วยให้พุทธศาสนิกชนไม่ดื่มสุราและของมีนเมาควรบอกให้รู้ถึงโทษของการดื่มสุราว่ามีข้อเสียอย่างไรบ้าง ควรเลิกผลิตสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรปลูกฝังเด็กให้งดเว้นจากการดื่มสุราและของมีนเมา ห้ามมีงานสังสรรค์ที่มีการดื่มสุราและของมีนเมา ควรมีบทลงโทษขั้นเด็ดขาดสำหรับบุคคลที่ดื่มและจำหน่ายสุราและของมีนเมา ควรปรับไปดื่มน้ำผลไม้แทน และควรรู้จักหักห้ามใจตัวเองไม่ให้ใครชักจูงไปดื่มของมีนเมาเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้ประชาชนมีความรู้และปฏิบัติตามแนวทางของหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาศาสนาให้รู้จักควบคุมตนเอง รู้จักลด ละ เลิกสิ่งที่เป็นอบายมุข มุ่งประพฤติแต่สิ่งที่ดีงาม รู้

หน้าที่ตนเอง และนำหลักคำสอนมาให้เป็นแนวทางปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันงานวิจัยนี้กล่าวถึงปัญหาอบายมุขอันเป็นทางแห่งความเสื่อม ชักนำปัญหาต่างๆ เข้ามาในการดำเนินชีวิต โดยหลักพุทธธรรมในการลดปัญหาอบายมุขในงานวิจัยนี้ ได้แก่

หลักพรวาสธรรม 4 พระพุทธองค์จึงวางหลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือนไว้ เรียกว่า พรวาสธรรม แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพรวาสธรรมเพื่อลดปัญหาอบายมุขคือ ด้านสังกะ(ความซื่อสัตย์)เป็นการปฏิบัติในด้านวาจา หมายถึง รักษาวาจาตามที่ได้ตกลงกันไว้มิให้คลาดเคลื่อน เพราะฉะนั้นคนไม่จริงต่อวาจาก็คือ คนที่ไม่จริงต่อตนเองและจริงต่อความดี หมายถึง มุ่งประพฤติความดีจนเป็นนิสัย ต่อหน้าประพฤตินั้น ไร้มลับหลังก็ประพฤติเช่นนั้น มุ่งทำความดีเพื่อความดี ด้านทมะ (การฝึกตน) คือ การรู้จักฝึกอินทรีย์ (กายและใจ) ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ด้วยอำนาจของคุณธรรม ไม่ให้เป็นไปตามกำลังของกิเลสหรือความชั่วช้า การฝึกใจให้มีทมะ คือ การรู้จักใช้สติให้มาก เพื่อข่มความรู้สึกที่ไม่ดีไว้ และการข่มใจตนเอง คือ การยับยั้งและรู้จักควบคุมจิตใจของตนไม่ให้ติดอยู่ในวังวนแห่งอบายมุข ด้านขันติ (ความอดทน) ปฏิบัติด้วยการอดทนอดกลั้นต่อปัญหาอุปสรรค รวมถึงอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาทางใจ และการอดทนต่อสิ่งชั่วร้ายของอบายมุขต่าง ๆ และด้านจาคะ (การบริจาค/ความเสียสละ)การเสียสละสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น สละกิเลส สละความเห็นแก่ตัว สละอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่ดีต่าง ๆ ซึ่งการฝึกฝนให้มีจาคะย่อมทำให้จิตใจคลายความยึดมั่นถือมั่น ทำให้มีความสุขด้วยใจของตนเอง มีจิตที่เป็นอิสระ

หลักศีล 5 ศีลถือได้ว่าเป็นกฎระเบียบอยู่คู่กับสังคมพุทธของไทยมาก่อนที่จะมีการร่างกฎหมายขึ้นมาเพื่อบังคับใช้ ซึ่งตัวศีลเองนอกจากจะเป็นพื้นฐานธรรมของปัจเจกบุคคลแล้ว ศีลยังถือได้ว่าเป็นหมวดธรรมที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคมอีกด้วยดังนั้นศีลจึงครอบคลุมเรื่องการจัดระเบียบชีวิตด้านนอกทั้งหมดการรักษาศีลพื้นฐานหรือศีล 5 ซึ่งเป็นข้อกำหนดอย่างต่ำ หรือหลักความประพฤติอย่างน้อยที่สุดในระดับศีลย่อมก่อให้เกิดความปกติเรียบร้อยดีงาม การปฏิบัติตามหลักศีล 5 โดยเฉพาะข้อสุราเมรยนั้นผู้เข้าร่วมโครงการจะต้องตั้งสัตย์ปฏิญาณว่า จะไม่ดื่มสุรา และเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ และ/หรือสิ่งเสพติดทุกชนิดที่เมื่อดื่มแล้วจะทำให้ประมาทขาดสติอันเป็นการสูญเสียปกติภาพแห่งความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้เพราะตระหนักเป็นอย่างดีว่า การดื่มสุรา หรือเครื่องดื่มที่ประทุษร้ายต่อสติสัมปชัญญะใดๆ และการเสพสิ่งเสพติดทุกชนิดนั้น

หลักคัมภีร ความเป็นมิตรเป็นสิ่งที่จำเป็นของผู้ที่อยู่รวมกันในสังคม เราจะอยู่ลำพังคนเดียวไม่ได้ต้องมีเพื่อนเป็นองค์ประกอบในสังคม ดังนั้นการจะเลือกคบเพื่อนจึงควรพิจารณาเลือกคบแต่คนดีที่นำความเจริญรุ่งเรืองมาให้ ดังปรากฏจากคำสอนในพระไตรปิฎกเกี่ยวกับมิตร กล่าวสรุปได้ตามหลักมิตรแท้ 4 ได้ อธิบายเพื่อนที่ดีคือ 1) เพื่อนที่คอยช่วยเหลือเกื้อกูล ป้องกันภัยอันตรายในชีวิตและทรัพย์สินของเรา คอยตักเตือนในยามที่ผิดพลาดพลั้งเผลอ 2) เพื่อนในยามที่สุขก็สุขด้วย ในยามทุกข์ก็ทุกข์ด้วยเป็นเพื่อนที่ไม่่ว่าจะทุกข์หรือสุขจะอยู่เคียงข้างคอยให้กำลังใจกันตลอด 3) เพื่อนที่คอยห้ามปรามป้องกันมิให้กระทำในสิ่งผิด คอยแนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี 4) เพื่อนที่มีน้ำใจ คอยดูแลอำนวยความสะดวกในสิ่งที่ถูกต้อง คือ เพื่อนมีทุกข์ พลอยไม่สบาย

ใจ (ทุกข์ ทุกข์ด้วย) เพื่อนมีสุข พลอยแช่มชื่นยินดี (สุข สุขด้วย) เขาเตือนเพื่อนช่วยยับยั้งแก้ไข และ เขาสรรเสริญเพื่อนช่วยพูดเสริมสนับสนุน จึงกล่าวได้ว่าเพื่อนทั้ง 4 นี้เป็นเพื่อนที่นำพาชีวิตให้ปลอดภัยห่างไกลจากยาเสพติดได้

แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดปัญหาอบายมุขในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา การงดเว้นอบายมุขทุกประเภท เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ได้ประสบแต่สิ่งที่ดี โดยเฉพาะการงดเว้นสิ่งเสพติดทั้งหลายเป็นมงคลชีวิต พระพุทธองค์ได้แสดงอานิสงส์ (ประโยชน์) ไว้ว่า เป็นคนที่มีความเฉลียวฉลาดรู้ทันเหตุการณ์ในอดีต อนาคตและปัจจุบัน มีสติมั่นคงทุกเมื่อ ไม่เป็นบ้า ไม่หลงผิด ไม่หลงงมงาย ไม่มัวเมา ไม่พลั้งเผลอ ไม่หลงไหล ไม่สะดุ้งหวาดผวา ไม่มีเรื่องรำคาญใจ ไม่มีใครริษยา นอกจากนั้นยังก่อให้เกิดความสุข มีคนเคารพยำเกรง ชอบพูดแต่ความจริงไม่มีใครพูดส่อเสียด ไม่มีใครพูดหยาบคาย ไม่เกียจคร้าน ไม่มีความโลภ โกรธ หลง มีความละเอียดใจ รู้จักกลัว มีความเห็นถูกต้อง มีสติปัญญาฉลาดรู้เท่าทันในความเจริญและความเสื่อม เป็นต้นการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหามุขโดยเฉพาะการเล่นการพนัน นอกจากจะมีหลักฆราวาสธรรม หลักศีล 5 และหลักการคบถุณมิตรแล้วยังปรากฏหลักคำสอนอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น หลักการแสวงหาทรัพย์ หลักกุศลกรรมบถ หลักทิวฐัมมิกัตถสังวัตตนิกรรม 4 เป็นต้น การศึกษาพฤติกรรมการดื่มสุราและการเล่นการพนันในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคามน่าจะเป็นตัวอย่างที่จะนำมาวิเคราะห์ให้ได้ว่าและมองเห็นโทษว่า การดื่มสุราและการเล่นการพนันนั้นไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด มีแต่ก่อให้เกิดปัญหาต่อตนเองและสังคมทั้งในชีวิตและทรัพย์สินซึ่งเราควรตระหนักและรับรู้เอาไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหามุขพฤติกรรมการดื่มสุราและการเล่นการพนันต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดอบายมุขในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม ได้พบประเด็นที่น่าสนใจผู้วิจัยจึงนำประเด็นที่น่าสนใจเหล่านั้นมาเพื่ออภิปรายผล ดังนี้

1.หลักพุทธธรรมในการลดปัญหาอบายมุข

หลักพุทธธรรมนี้ประชาชนส่วนหนึ่งได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นเวลานานหลายชั่วอายุคนแล้วจึงถือได้ว่าเป็นทั้งวิถีชาวบ้าน (Folkways) และกฎเกณฑ์ทางสังคมพุทธ คือ การปกครองดูแลกันด้วยหลักเมตตาธรรม และจัดระบบสังคมของตนเองอย่างมีระเบียบแบบแผนที่ดีงาม โดยอาศัยทั้งหลักเบญจศีล เป็นพื้นฐานในการปกครอง และส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม (Ethic) ที่สอดคล้องกับบุคคล และชุมชน เพื่อเป็นการแก้ปัญหาในด้านพฤติกรรมของกลุ่มผู้ติดอบายมุขในชุมชนให้ลดน้อยลงซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของ (พุทธทาสภิกขุ, 2559: 342) สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่พบจากการศึกษาดังที่กล่าวว่า อบายมุข แปลว่า ปากทางแห่งอบาย เป็นปากทางแห่งอบาย อย่างนี้เป็นอบายอย่างโลก ๆ อบายมุขแม้จะกล่าวไว้เป็นเรื่องทางวัตรธรรม มันก็เป็นเรื่องให้เกิดอบายในทางนามธรรมด้วยเหมือนกัน เป็นการทำผิดในทางธรรม ทางศีลธรรมประพฤติกู้

ประพัตติเลวร้าย ได้เกิดความร้อนใจ ความโง่เขลา ความหิวกระหาย และความซี้ซลัด และสอดคล้องกับ (อรสม สุทธิสาคร, 2544 : 62) ที่กล่าวถึงปัญหาของเยาวชนที่ไปข้องแวะกับอบายมุขไว้ว่า เยาวชนเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลองในสิ่งใหม่ๆ ที่แปลกใหม่ ต้องการความเป็นอิสระ คือการตั้งเป้าหมายชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรมไว้ถูกต้อง ดังนั้นหลักพุทธธรรมในการลดปัญหาอบายมุข คือการแสวงหาทรัพย์ตามแบบอย่างของหลักสัมมาอาชีพและการปฏิบัติตนตามหลักจารีตประเพณีและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักศีล 5 อันเป็นหลักพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับพระครูสุมนต์ธรรมธาดา (2553: ก) ที่กล่าวถึง การนำหลักพุทธธรรมเพื่อแก้ปัญหาการดื่มสุราในสังคมไทย ในประเด็นปัญหาด้านสุขภาพส่วนบุคคลของผู้ดื่มสุรา สุขภาพจิตสุขภาพชีวิตสมาชิกในครอบครัวและญาติพี่น้อง ตลอดจนปัญหาสังคมได้ คือ (1) อบายมุข 6 (2) เบญจศีล และ (3) สติสัมปชัญญะและสอดคล้องกับคดียา อายุยืน (2558 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวถึง การบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ขั้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางกายและทางวาจาให้มีความเป็นปกติ มีความเหมาะสม และมีความงดงาม ที่ช่วยในการเสริมสร้างพฤติกรรมของบุคลากรให้มีความน่าเชื่อถือในสังคมมากยิ่งขึ้น 2. ขั้นการปรับเปลี่ยนเป้าหมายทางด้านจิตใจให้มีความตั้งมั่น มั่นคงและจริงจังในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ที่ช่วยในการเสริมสร้างพื้นฐานให้เกิดคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรและ 3. ขั้นการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอให้เกิดเป็นประสบการณ์ที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเสริมสร้างและป้องกันความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2. สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับปัญหาอบายมุขในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม

เทศบาลเมืองมหาสารคาม ได้ให้ความสำคัญกับการลดอบายมุขของประชาชนในพื้นที่ โดยในวันรวม 8 ค่ำ เดือน 1 ของทุกปี ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์การเริ่มต้นของเทศกาลลด ละ จากอบายมุขทั้งปวงตามวิถีชาวพุทธวัดต่าง ๆ แต่สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับปัญหาอบายมุขในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม คือ ปัญหาการเสพสุราของมีนเมาในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม ส่วนใหญ่เคยดื่มสุรา โดยสาเหตุหลัก ๆ คือ อยากลองดื่มดูว่าเป็นอย่างไร รองลงมาคือเพื่อนชักชวนให้ดื่ม และเพื่อเข้าสังคม ส่วนน้อยไม่เคยเคยดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ โดยสาเหตุหลัก ๆ คือ อยากลองดื่มดูว่าเป็นอย่างไร รองลงมาคือเพื่อนชักชวนให้ดื่ม เพื่อเข้าสังคม และเห็นพ่อแม่ดื่มก็ดื่มบ้าง และส่วนน้อยเคยดื่มเบียร์, ไวน์โดยสาเหตุหลัก ๆ คือ อยากลองดื่มดูว่าเป็นอย่างไร รองลงมาคือเพื่อเข้าสังคม เพื่อนชักชวนให้ดื่ม และเห็นพ่อแม่ดื่มก็ดื่มบ้าง สุราที่นิยมดื่มกันของประชาชนในทุกวันนี้ ทั้งในเมืองและนอกตัวเมือง ส่วนมากจะดื่มแบบนาน ๆ ครั้ง รองลงมาคือดื่มเฉพาะงานบุญเทศกาล มีแนวโน้มที่จะมีปัญหาการติดเหล้าหรือทำสิ่งผิดกฎหมายน้อยกว่า และมีแนวโน้มที่จะพยายามหาการความช่วยเหลือในการรักษาการติดพนันมากกว่าเพศชายการติดการพนันก่อให้เกิดความบกพร่องในชีวิตทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม หรืออาชีพอย่างรุนแรง มีผลกระทบต่อครอบครัวทั้งในแง่ความสัมพันธ์และการเงิน คนทั่วไปที่เล่นการพนันอาจเล่นเพราะรู้สึกสนุกกับการที่ได้เสี่ยง หรือลุ้นที่จะชนะพนัน

3. แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อลดปัญหาอบายมุขในช่วงเทศกาลเข้าพรรษาในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม

แนวทางที่จะช่วยให้พุทธศาสนิกชนไม่ดื่มสุราและของมึนเมาควรบอกให้รู้ถึงโทษของการดื่มสุรามีข้อเสียอย่างไรบ้าง ควรเลิกผลิตสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรปลูกฝังเด็กให้งดเว้นจากการดื่มสุราและของมึนเมา ห้ามมีงานสังสรรค์ที่มีการดื่มสุราและของมึนเมา ควรมีบทลงโทษขั้นเด็ดขาดสำหรับบุคคลที่ดื่มและจำหน่ายสุราและของมึนเมา ควรปรับไปดื่มน้ำผลไม้แทน และควรรู้จักหักห้ามใจตัวเองไม่ให้ใครชักจูงไปดื่มของมึนเมาเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้ประชาชนมีความรู้และปฏิบัติตามแนวทางของหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาศาสนาให้รู้จักควบคุมตนเอง รู้จักลด ละ เลิกสิ่งที่เป็นอบายมุข มุ่งประพฤติแต่สิ่งที่ดีงาม รู้หน้าที่ตนเอง โดยเฉพาะการงดเว้นสิ่งเสพติดทั้งหลายเป็นมงคลชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับ (ประทีป พิษทองกลาง. 2557: ก) ที่กล่าวถึงรูปแบบการปฎิภาสเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร ว่า กัลยาณมิตร คือ ผู้เป็นต้นแบบแห่งความดีงามทั้งในด้านกายกรรม วาจากรรมและมโนกรรม มีกายสุจริต วาจาสุจริต มโนสุจริตเป็นผู้มีคุณสมบัติพร้อมแห่งการแนะนำประโยชน์สุขแก่ผู้อื่นกัลยาณมิตรเป็นปัจจัยเบื้องต้นแห่งการพัฒนาชีวิตในทุกๆ ระดับ ในด้านของหลักพุทธธรรมสำหรับเป็นแนวทางการส่งเสริมการดำเนินชีวิตเพื่อลดปัญหาอบายมุขในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา คือ หลักศีล 5 หลักฆราวาส 4 หลักอบายมุข 6 อันเป็นหลักพุทธธรรมเพื่อให้ประชาชนห่างไกลจากอบายมุขสอดคล้องกับ (จิตรภูวนิ เอี่ยมอู่.2549: ก) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมควบคุมตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับอบายมุข โดยการส่งเสริมให้นักเรียนมีมโนภาพแห่งตนดี มีความคิด ความรู้สึก เจตคติค่านิยมจากการมีสัมพันธภาพกับบุคคลและสิ่งแวดล้อม อย่างเหมาะสม ได้ซึมซับความคิด ความรู้สึกและรับผลของการกระทำที่ดีจากพ่อแม่ตั้งแต่เด็ก จะทำให้สามารถควบคุมตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับอบายมุขได้ และสอดคล้องกับ (นันทรัตน์ สุขศรี.2553: ก) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการควบคุมตนเองให้ปลอดจากอบายมุขของนักศึกษาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีร้อยเอ็ด โดยเริ่มต้นจากความต้องการพัฒนาตนเอง แต่เมื่อมาพบกับสภาพแวดล้อมใหม่ ประกอบกับกลุ่มเพื่อน อีกทั้งยังต้องดำเนินชีวิตด้วยตนเองโดยขาดคำแนะนำจากครอบครัวใกล้ชิด ความผิดพลาดในการตัดสินใจต่าง ๆ อาจเกิดขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการประชาสัมพันธ์หน่วยงานของรัฐหรือ สสส. ควรจัดงบประมาณการรณรงค์ให้ “ลดอบายมุขในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา” สังเกตได้ว่า ช่องทางหลักอย่างโทรทัศน์นั้นมีการรับรู้ลดลง และเป็นไปได้สูงที่อนาคตจะลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากปัจจุบัน ประชาชนมีช่องทางการติดตามข้อมูลข่าวสารทางเลือกที่หลากหลาย โดยเฉพาะทางออนไลน์ ทั้งโซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ รวมถึงแอปพลิเคชันที่เป็นสื่อมัลติมีเดียต่างๆ ดังนั้น การประชาสัมพันธ์ “งดเหล้าเข้าพรรษา” ทางโทรทัศน์อาจได้ประสิทธิผลลดลง จึงควรเสริมด้วยสื่อออนไลน์ให้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม สื่อออนไลน์เป็นสื่อที่ผู้รับสารมีอิสระในการเลือกรับด้วยตัวเองมากกว่าสื่อ

ออฟไลน์ เมื่อไม่ต้องการชมก็อาจคลิกข้าม เลื่อนผ่าน หรือปิดหน้าต่างนั้นไป ดังนั้น การนำเสนอผ่านสื่อออนไลน์จึงต้องมีรูปแบบ และเนื้อหาที่ดึงดูด กระตุ้นความสนใจได้มากพอ โดยมีความยาวที่เหมาะสม

การศึกษาครั้งนี้ จึงอาจต้องมีการทบทวนในเชิงมาตรการ โดยกลุ่มเป้าหมายที่ควรมุ่งเน้นนอกจากเยาวชนที่มีโอกาสเข้ามาเป็น ซึ่งมาตรการที่สอดคล้อง ได้แก่ การควบคุมการเข้าถึงทางกายภาพ การควบคุมการโฆษณาและการทำการตลาด มาตรการทางภาษีและราคา การควบคุมการดื่มแล้วขับ และการคัดกรองและบำบัดแบบสั้นซึ่งล้วนแต่เป็นมาตรการที่ได้รับการยอมรับจากองค์การอนามัยโลกว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูง

คณะสงฆ์ควรเข้ามามีบทบาทการจัดกิจกรรม ลดละเลิกอบายมุขร่วมกับภาครัฐและเอกชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมเชิงพุทธเพื่อบำบัดผู้ติดอบายมุขในสำนักสงฆ์หรือวัดที่ดำเนินการโดยพระสงฆ์
2. ควรศึกษารูปแบบการแก้ปัญหาการติดอบายมุขของคนในเมืองกับชนบท
3. ควรศึกษาบุคคลต้นแบบผู้เคยติดอบายมุขและปัจจัยที่ทำให้เลิกเกี่ยวข้องกับอบายมุขอย่างเด็ดขาด

เอกสารอ้างอิง

- คตียา อายุยืน. (2558). *กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะบุคคลตามหลักพุทธธรรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคใต้ตอนบน*. พุทธศาสนดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จิตรภูยานิน เอี่ยมอ้อย. (2549). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับอบายมุขของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นันทรัตน์ สุขศรี. (2553). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการควบคุมตนเองให้ปลอดจากอบายมุขของนักศึกษาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีร้อยเอ็ด อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประทีป พิษทองกลาง. (2557). *รูปแบบการปรึกษาเชิงพุทธตามหลักกัลยาณมิตร*. พุทธศาสนดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปิยะกมล มหิวรรณ. (2559). *ศึกษาธรรมานุวัตรชีวิตผ่านแนวคิดการจัดระเบียบสังคม*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระครูสุนทรธรรมธาดา (2553). *ศึกษาปัญหาและทางออกของการดื่มสุราที่มีผลกระทบต่อสังคมไทย*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พุทธทาสภิกขุ. (2559). *ฟ้าสาธระหว่าง 50 ปีที่สวนโมกข์*. กรุงเทพมหานคร: สวนอุดมมุนินิธิ.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อรสม สุทธิสาคร. (2544). *เด็กพันธุ์ใหม่วัย X Click ชีวิตวัยรุ่นไทยยุคปี 2000*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
กรุงเทพ.